

PISA

Platforma pentru Inițiative
de Securitate și Apărare

CUM SPOREȘTE CALITATEA VIEȚII ÎN URMA PROCESULUI DE EUROOPENIZARE?

Victoria ROȘA,
cercetătoare în domeniul de securitate & apărare,
soluționarea conflictelor & pacificare, gender & WPS,
specializată în zona Est-Europeană

CHIȘINĂU 2022

Europenizarea Republicii Moldova a survenit drept proces ireversibil odată cu declinul lent al moștenirii sovietice atât la nivel de gândire politică, cât și instituțională. Deși rămășițele orânduirii, mentalității și a modelului de *leadership sovietic* continuă să persiste, anumite decizii de ordin geopolitic au schimbat traseul de dezvoltare al Republicii Moldova, dând prioritate orânduirii democratice și vectorului european de dezvoltare internă și externă. Cum au schimbat viața de zi cu zi procesele de europenizare? De ce, astăzi, ne simțim mai siguri și mai liberi în gândire și acțiune? Ce putem, astăzi, face, comparativ cu 10 ani în urmă, drept urmare a apropierii de UE?

Începuturile europenizării Republicii Moldova

Conștient sau nu, instituțiile statului, precum și societatea Republicii Moldova, au fost supuse unor reforme dureroase, dar consistente, care, în timp, au contribuit la edificarea unui mediu social și instituțional mai sigur. Stabilirea relațiilor de cooperare bilaterală și, ulterior, multilaterală cu UE, transportă politicile Republicii Moldova în albia de securitate statală și securitate umană, concepte puțin importante sau chiar ignorate totalmente anterior. Dacă despre securitate națională s-a mai vorbit, securitatea umană a rămas în umbră, fiind nevalorificată, neînțeleasă și considerată costisitoare, o linie de gândire caracteristică pentru statele unde discrepanța de venituri a populației este majoră, iar o bună parte din populație trăiește la limita sărăciei.

Planul de Acțiuni UE – Republica Moldova a fost primul document care a asigurat stabilirea dialogului politic și posibilitatea de a pune pe agendă subiecte ce țin de domeniul politicii externe și de securitate. Totuși, în 2005, când a fost adoptat primul Plan, Republica Moldova, din punct de vedere politic, nu a fost pregătită să se implice pe deplin în procesul de implementare și asimilare a *acquis-ului* comunitar, capacitatea de absorbție a fondurilor europene fiind extrem de redusă. Relațiile capătă un nou suflu însă odată cu schimbarea elitelor politice la Chișinău. Coaliția denumită *Alianța pentru Integrare Europeană I*, formată drept urmare a așa numitei *revoluții twitter*, cunoscută pentru publicul moldovenesc drept *evenimentele din 7 aprilie*, reușește să câștige încrederea partenerilor europeni, precum și să trezească spiritul respectului față de drepturile fundamentale ale omului.

În 2010, drept mesaj de susținere politică majoră din partea UE, încep negocierile pentru elaborarea Planului de Acțiuni Privind Liberalizarea Regimului de Vize pentru Republica Moldova, oferit de către UE un an mai târziu, la 24 ianuarie 2011. Procesul de liberalizare a regimului de vize aduce pentru prima dată în prim plan cetățeanul și securitatea umană ca precondiții pentru obținerea titlului de călătorie fără de vize în UE (spațiul Schengen). Planul prevedea reforme structurale și legislative împărțite în 4 blocuri: 1. securitatea documentelor, inclusiv implementarea pașapoartelor biometrice; 2. Imigrația ilegală, inclusiv readmisia; 3. Ordinea publică și securitatea; 4. Relații externe și drepturile fundamentale.

Ce relevanță practică au reformele în aceste domenii pentru securitatea și siguranța cetățenilor Republicii Moldova?

Planul de acțiuni privind liberalizarea regimului de vize, libertatea de a călători în spațiul Schengen, era văzut inițial ca un proces politic, de susținere a elitelor politice de la Chișinău în noile sale aspirații geopolitice. Totuși, nu asta a fost intenția UE pentru care implementarea Planului reprezenta instituții puternice capabile să facă față situațiilor de criză, fraudelor de proporții mari și infracțiunilor minore, bunăstarea cetățenilor și respect pentru demnitatea umană și drepturile și libertățile oamenilor. Acest fapt s-a clarificat pe parcurs, odată cu punerea în aplicare propriu-zisă a Planului, dar și schimbarea de retorică a UE care, drept urmare a mai multor gafe ale elitelor de la Chișinău, și-a ajustat discursul nu doar prin enumerarea strictă a condiționalităților politice, dar și prin evidențierea rolului primordial pe care îl joacă cetățeanul. Astfel, cele patru capitole din Plan au servit drept primi pași în îmbunătățirea calității vieții și securității umane.

Securizarea documentelor – ajustarea cadrului legal și regulator la cele mai înalte standarde ICAO permite gestionarea într-un regim mai securizat al identității (registru civil și documente primare), luând în considerare protecția corespunzătoare a datelor cu caracter personal. Preluarea standardelor ICAO permite Republicii Moldova interoperabilitatea cu statele membre și ulterior o cooperare mult mai operativă. De asemenea, se deschide calea spre cele mai noi practici și evoluții în domeniu.

Imigrația ilegală, inclusiv readmisia – acest capitol a permis consolidarea cadrului legal privind managementul frontierelor de stat, permițând Poliției de Frontieră a Republicii Moldova să participe la depistarea și investigarea infracțiunilor transfrontaliere în cooperare cu toate organele de drept competente și extinderea zonei sale de responsabilitate pe întreg teritoriul statului. De asemenea, a fost elaborată Strategia Națională de Management Integrat al Frontierei inițial pentru perioada 2011-2013, adusă la ordinea de zi ulterior, strategie ce a permis ajustarea practicilor de coordonare internă, schimb de informații între toate autoritățile competente la frontieră, precum și cooperarea internațională. Mai exact, Managementul Integrat al Frontierei (MIF) se referă, inclusiv la facilitarea controlului la frontieră mai rapid, mai sigur și mai eficient, și reducerea rândurilor și timpului de așteptare pentru persoane și transport. UE a contribuit semnificativ la realizarea în practică a MIF, oferind asistență pentru îmbunătățirea infrastructurii, renovarea clădirilor, îmbunătățirea schimbului de informații și optimizarea procedurilor de trecere a frontierei la punctele de trecere a frontierei de stat.

Ordinea publică și securitatea – acest capitol a adus în atenția publicului două subiecte majore, și anume prevenirea și combaterea corupției și traficul de ființe umane. Adicional la schimbările instituționale ce țin de combaterea corupției, atenție a fost acordată acelor regulamente care pe termen lung țin să schimbe modul de operare și gândire a funcționarilor, și anume au fost dezvoltate coduri de conduită, integritate și etică. La finele anului 2011, prin Legea Nr 180, este instituită Comisia Națională de Integritate, care are drept obiectiv implementarea mecanismului de verificare și de control a declarațiilor cu privire la venituri și proprietate ale persoanelor care dețin o funcție de demnitate publică, ale judecătorilor, procurorilor, funcționarilor publici și ale unor persoane cu funcție de conducere și al declarațiilor de interese personale, precum și a mecanismului de soluționare a conflictelor de interese. În condițiile Republicii Moldova, unde traficul de ființe umane în scopul exploatării muncii devenise o problemă la fel de mare, ba uneori chiar mai stringentă decât traficul de ființe umane în scopul exploatării sexuale, UE a pus accent pe implementarea eficientă a cadrului legal existent, dar și pe componenta de prevenire prin intermediul campaniilor masive de informare. În același context, în iunie 2013, Parlamentul a aprobat legea privind acordarea protecției copiilor în zona de risc și/sau copiilor separați de părinți. Acțiuni, precum protecția martorilor traficului de ființe umane și protecție și asistență acordată victimelor traficului de ființe umane, sunt monitorizate și ridicate la un nou nivel, fiind parte componentă a dialogului pe vize.

Relații externe și drepturile fundamentale - dialogul pe vize readuce în prim plan, în fiecare capitol, cetățeanul și drepturile sale fundamentale. Din acest considerent, implementarea eficientă a politicilor și legislației antidiscriminatorii devine absolut iminentă. Înfruntând o serie de stereotipuri utilitare politicianilor de stânga, Republica Moldova a adoptat într-un final, în mai 2012, Legea privind Asigurarea Egalității, iar un an mai târziu, cu o oarecare întârziere, a fost instituit Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității. Atât cadrul legal, cât și instituția propriu-zisă poziționează Republica Moldova în rândul statelor cu un nivel al democrației în creștere.

Astăzi, considerăm, de la sine înțeles, că nu putem fi discriminați pe criteriu de rasă, religie, dezabilitate, apartenență politică sau orientare sexuală; putem reclama inexistența rampei de acces într-o instituție de utilitate publică sau a unui discurs de ură; suntem conștienți de eventuale penalități odată ce se evită depunerea declarației de venit și interes cu bună credință și știm cum să identificăm conflictele de interese. Tot astăzi, călătorim nestingherit în spațiul Schengen în interes de serviciu, în căutare de un nou loc de muncă, studii sau turism. Astea sunt doar câteva beneficii pe care nu le observăm, dar ne îmbunătățesc calitatea vieții și siguranța personală, beneficii posibile datorită urmării unei căi ferme de europenizare.

Remarcă finală:

Agenda de asociere Republica Moldova – UE continuă să asigure continuitatea procesului de reforme și să asiste financiar și tehnic instituțiile statului pentru a oferi sustenabilitate politicilor și acțiunilor menite să integreze Moldova în spațiul unic european. Oferirea statutului de candidat de aderare la Uniunea Europeană obligă Republica Moldova să-și îndeplinească angajamentele privind agenda internă și externă ce presupun, într-un final, o viață mai bună pentru cetățenii țării, siguranța zilei de mâine și securizarea demnității umane.

Reacția autorităților Republicii Moldova la impactul războiului ruso-ucrainean devine un test de rezistență, dar și un test al capacităților de implementare a cadrului legal, inclusiv ajustat la *aquis-ul* comunitar. Interoperabilitatea instituțiilor statului cu partenerii europeni și internaționali, gestionarea fluxului migrațional la frontiera moldo – ucraineană, care pune în evidență mecanismul managementului integrat al frontierei, identificarea și sistarea potențialelor infracțiuni de trafic de ființe umane, droguri, bani, arme și alte tipuri de bunuri sunt o serie de acțiuni posibil de întreprins, astăzi, doar datorită reformelor realizate 10 ani în urmă. Nivelul înalt al asistenței acordate cetățenilor ucraineni în centrele de plasament din Republica Moldova și nu doar, care se bazează în primul rând pe respectarea demnității umane, demonstrează schimbarea atât instituțională, cât și de mentalitate a societății, drepturile fundamentale ale omului încercând a fi asigurate indiferent de severitatea situației de criză.